

کلان پروژه فرهنگ نامه

در دهه های اخیر تدوین عناصری از قبیل دایره المعارفها، موسوعهها، اصطلاح نامهها، فرهنگ نامهها و عناوین مشابه دیگر آهنگ رو به رشدی یافته است. این رونق دیرهنگام حکایت از رویکرد امیدوارکننده جامعه علمی به منابع مرجع دارد.

منابع مرجع منابعی هستند که ماهیتا برای پاسخگویی به سؤالات لحظه ای و آنی تهیه شده اند و به همین دلیل جزء منابع سریع الارجاع به شمار می آیند و معمولا خواننده از ابتدا تا انتهای آن را نمی خواند بلکه در پی پرسشی که برایش پیش آمده به منابع مرجع رجوع می کند. این منابع به دلیل استفاده همگانی و همیشگی معمولا امانت داده نمی شوند و در بخش مرجع نگهداری می شوند. بخش مرجع در دسترس ترین بخش هر کتابخانه است به جهت این که پاسخگوی اولین پرسش های مراجعان باشد و هر گونه نیاز ابتدایی اطلاعاتی آنان را رفع سازد.

یکی از منابع مهم که از جنبه کاربردی رتبه بالایی در میان آثار مرجع را داراست، فرهنگنامهها هستند و اگر در مورد عنوان فرهنگ نامه، دانش نامه، دایره المعارف، معجم مصطلحات، مصطلحات علوم، اصطلاحات علوم، فرهنگ اصطلاحات؛ چند و چون نکنیم و به این موضوع از زاویه محتوای فرهنگ نامه ای و دایره المعارفی بودن آن ها بنگریم، تاکنون آثار فراوانی در این مقوله نوشته شده و یا در حال نگارش و ارائه است

فرهنگنامه اسم مرکب فارسی است به معنای کتابی که در آن دانش و فرهنگ باشد. این اصطلاح را برابر دایره المعارف در عربی، Encyclopedia در انگلیسی و Encyclopedie در فرانسه قرار داده اند و آن اثری است که در آن آگاهی های گزیده و موثقی از همه رشته های علوم یا در رشته ای خاص از دانش بشری به صورت مقالاتی، حسب موضوع، کوتاه و بلند فراهم آمده است و مراجعه کننده به آن می تواند پاسخ سوال خویش را در موضوع مورد نیاز به آسانی بدست آورد.

کار فرهنگنامه شبیه به دانشنامه و دایره المعارف است، با این تفاوت که در دانشنامه، مقالات طولانی است و اصطلاحات را خرد نمی کنند، در حالی که در فرهنگنامه مقالات کوتاه برای مداخل خرد و کلان تالیف می شود و ذیل هر مدخلی مطالب به صورت مستقل عنوان می شود.

تدوین فرهنگنامه علوم اسلامی یکی از مأموریت های ویژه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در جهت توانمند سازی علوم اسلامی است. انجام این مأموریت ویژه بر عهده پژوهشکده مدیریت اطلاعات و مدارک اسلامی گذاشته شده است. کلان پروژه ای است که برای مستندسازی اصطلاحات علوم اسلامی در سال های گذشته آغاز شده و بخش هایی از آن نیز به فرجام رسیده است.

۱. آثار منتشر شده

«فرهنگنامه اصول فقه» اولین اثر منتشر شده از مجموعه فرهنگنامه های علوم اسلامی است که با استقبال زیادی مواجه شده و در کنار نشر الکترونیکی، در نوبت های متعدد به صورت مکتوب تجدید چاپ شده است. (تاکنون چاپ چهارم است)

«فرهنگنامه علوم قرآنی» دومین اثر منتشر شده از مجموعه فرهنگنامه های علوم اسلامی است. این فرهنگنامه شامل مباحث پیرامونی قرآن (مباحث حول القرآن) بوده اصطلاحات موجود در «اصطلاحنامه علوم قرآنی» را شرح داده است که به اموری همچون: تفسیر و مفسران، انواع تفاسیر و گرایش های تفسیری، ترجمه های قرآن، علم تجوید، علم قرائات، مباحث تاریخ قرآن و .. می پردازد. استفاده از منابع جدید و در دسترس امروزی، در کنار منابع دست اول و کتب مرجع، و همچنین عدم تقطیع مطالب سبب شده تا این فرهنگ نامه در نوع خود کم نظیر یا بی بدیل باشد. بیش از دو هزار مدخل در فرهنگ نامه علوم قرآنی نوشته شده است، که می تواند مورد استفاده اقشار مختلف- اعم از متخصصان این حوزه علوم اسلامی، و همچنین فضایی حوزه و دانشجویان رشته های مرتبط و عموم علاقه مندان به مباحث پیرامون قرآن قرار گیرد.

۲. آثار در دست تدوین

«فرهنگنامه منطق» سومین اثر از این مجموعه است که هم اکنون توسط اعضای گروه و محققان همکار در حال تدوین است.

«فرهنگنامه کلام اسلامی» چهارمین اثر از این مجموعه است که از سال ۱۳۹۲ شروع شده، و به دلیل گستردگی این حوزه از علوم اسلامی، چندین سال به طول خواهد انجامید و پیش بینی می شود که با همت اعضای گروه و فضایی همکار گروه، تا سال ۱۳۹۶ به اتمام برسد.

۳. آثار در دست تحقیق

«فرهنگنامه فلسفه اسلامی» پنجمین اثر از این مجموعه است که هم اکنون در مرحله پیشنهاد و تصویب خواهی می باشد.

فرهنگنامه های سایر علوم اسلامی نیز در دستور کار گروه قرار دارد.